

LUND
UNIVERSITY

Transformativ utvärdering

– insikter från olika teoretiska grunder

REGLAB - Utvärderingsnätverket 26 oktober 2023

SOFIE SANDIN LOMPAR

INTERNATIONELLA MILJÖINSTITUTET (IIIEE), LUNDS UNIVERSITET

ipt1_5

4380
0011000
10010010
0e14,10000

! xingba@
! e186f148e

ke.com/ai/ci
nos.js?4982'
highlight-node
top: 0px;

lxdm_c=ce.

10010
101010
10101

011 1010010010

rt-m
ly: n

3ep

1000

1010101010101010

11 01 11 00 110

10101010
10101010

*“Evaluating transformation
means
transforming evaluation”*

- Michael Patton (2019)

Hur kan vi förändra utvärdering för att stödja
lärande och kunskap för en
hållbarhetsomställning?

Insikter från ett forskningsprojekt om utvärdering i Sverige

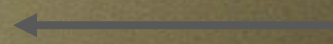
- Transition Governance (2015-2019)
- Finansierat av energimyndigheten
- Tvärvetenskapligt projekt
  - Lena Neij (LU) – Energisystem och policyanalys
  - Per Mickwitz (SYKE/LU) – policyanalys
  - Mats Benner (LU) - vetenskapssociologi
  - Maria Johansson (LU) - miljöpsykologi
  - Sofie Sandin Lompar (LU) – doktorand (miljövetenskap)

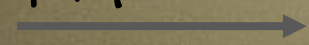
Jämställdhet

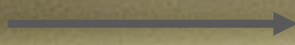
Effekter & rekyleffekter

Måluppfyllelse

Relevans

Etc...

Kostnadseffektivitet/
Kostnad-nyttoanalys

Och hur hänger
det ihop med
det större
perspektivet?

Vad är det vi
tittar på?

Transformativ utvärdering måste vara
mångsidig,
både i metoder och i vetenskapliga
utgångspunkter

Vägledning för utvärdering av transformativ omställning (2019)

Vägledning för utvärdering
av transformativ omställning
– med fokus på energisystemet

- Transitionsforskning
- Utvärderingsteori
- Vetenskapssociologi
- Policyanalys
- (Miljöpsykologi)

Transitionsforskning

- Djup systemförändring
- Några nyckelbegrepp:
  - Systemperspektiv
  - Interventionens skala
  - Multiaktörsperspektiv
  - Vision(er)
  - Experimentering
  - Lärande

Utvärderingsteori

- Utvärdering finns överallt – i samhället och inom olika akademiska fält
- Olika områden har sina egna traditioner och metodval:
  - naturvetenskap; samhällsvetenskap; medicin; osv.
- Utvärderingsteorin som forskningsfält samlar kunskap inom tre huvudområden:
  - **Metod:** vad frågar vi? Vilken data behövs? Vilken metod? Vem är (inte) involverad?
  - **Värdering:** Vem tolkar resultaten? Mot vad? Normativ/deskriptiv?
  - **Användning:** Inom program? Lärande? Inkludera användare i processen.

Vetenskapssociologi

- Förhållandet mellan forskning och samhälle
- Två övergripande typer: grundforskning och tillämpad forskning
- Forskningsoutput har olika användningsområden: hur tolkar olika aktörer forskningens roll i en omställning?
- Vilket stadium är forskningen i? Tidiga effekter? Långsiktiga effekter? Innovation?
- Värdering av forskning: kvalitet, spridning, samarbete och mobilitet
- Metoder för utvärdering av forskning:
  - Kvantitativa: bibliometri, patent
  - Kvalitativa: expertgranskning/peer-review, nätverksanalys

Policyanalys

- Vad är styrmedlets roll i samhällsförändringen? Hur ser styrningen ut?
- Policycykel: ex-ante och ex-post
  - Synka timingen för utvärderingen med kunskapsbehovet
- Synergier/friktionsområden mellan olika styrmedel
- Politisk kontext: hur påverkar styrmedel olika aktörsgupper?
  - jämställdhet, känslighet för effekter, etik

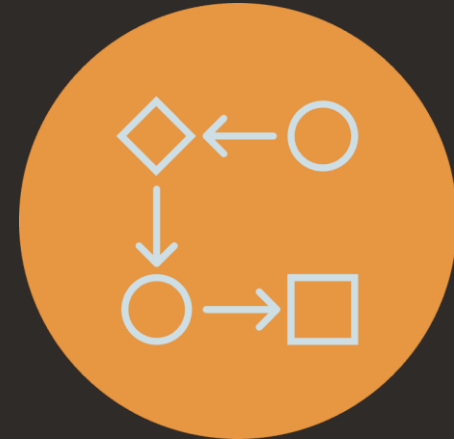
En transformativ utvärderingsansats

Steg 1

Steg 2

Steg 3

Steg 1 – en övergripande transformativ utvärderingsansats

1. Bygger på en vision (färdplan, missions, mål) av omställningsarbetet, mot vilken de olika forsknings- och styrmedelsinsatserna utvärderas
2. Inkluderar utvärdering av experimentella insatser och värnar för utvärdering av innovationshöjd och långsiktiga systemförändringar
3. Inkluderar en kunskapsbaserad utvärderingsplan för systematiskt lärande (steg 2)

Steg 2 - en kunskapsbaserad utvärderingsplan

- Identifierar metoder för uppföljning och utvärdering med bas i olika kunskapsområden
- Identifierar kompletterande utvärderingar som utförs av relevanta utvärderare, med:
  - relevanta och varierande frågeställningar
  - relevanta och varierande metoder
  - baserade på olika kunskapsområden

Steg 3 - Samordna utvärderingar för ett systematiskt lärande

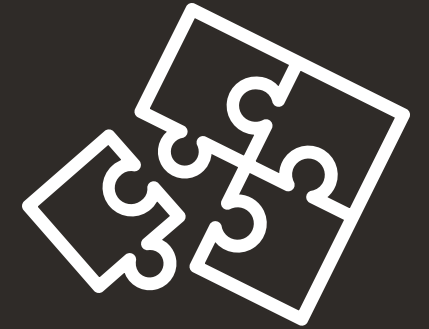

- Säkerställ en kontinuerlig sammanställning av resultat från uppföljning och utvärdering för att ge ett systematiskt lärande, relevant feedback, samt en samlad helhetssyn över omställningsprocessen
- Säkerställ kunskapsspridning mellan relevanta aktörer genom tillgång, användning och sammanställning av resultat från uppföljning och utvärdering
- Tillåt en reflexiv och flexibel användning av den transformativa utvärderingsansatsen över tid; var öppen för nytolkningar av visioner mot vilka insatserna utvärderas

Några avslutande ord

- Transformativ utvärdering har ett stort ansvar: en transformation handlar om djupa samhällsförändringar som måste belysas i utvärderingar.
- Artikulera en vision som står som kuliss för utvärderingsansatsen.
- En utvärdering kan inte leverera all kunskap
  - Utmaningen ligger i att bygga ihop flera mindre utvärderingar till en helhet.
  - och att skapa ett system där utvärderingar kan sammankopplas.
  - Från programfokus till portföljfokus (systemfokus)
- Våga utmana utvärderingspraxis för att fånga in nya insikter och bredare kunskap
- Planera utvärderingen så att den blir användbar – var transparent i syfte, metodval, deltagare, osv.

LUND
UNIVERSITY